

Prof. zw. dr hab. Andrzej Bałandynowicz
Kierownik Katedry Pedagogiki Pokoju i Probacji
Instytut Prawa
Akademia Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie

**Recenzja dysertacji doktorskiej mgr Tomasza Chwastka pod tytułem
„Proces resocjalizacji osób uwięzionych a sytuacja pandemii SARS-CoV-2 i czasu
postpandemicznego. Socjopedagogiczne studium porównawcze”,
napisanej pod kierunkiem naukowym ks. prof. dra hab. Jarosława Tomasza Michalskiego
oraz ks. prof. uczelni dra hab. Zbigniewa Babickiego w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie**

I. Ogólna charakterystyka rozprawy doktorskiej

Opracowanie autorskie posiada ustrukturalizowaną treść, składającą się z dwóch zasadniczych części: ogólnej – o charakterze rozdziałów teoretycznych, z uwzględnieniem myślenia kognitywistyczno-humanistycznego – oraz szczegółowej, będącej sumą własnych badań anamnestyczno-diagnostycznych i kognitywistycznych, które są logicznie powiązane w spójną i holistyczną całość. Jest to dojrzałe, wieloaspektowe studium analityczno-badawcze, obejmujące trzy zasadnicze płaszczyzny narracji poznawczej: instytucjonalno-prawną, psychospołeczną oraz porównawczo-systemową. Pracę zamyka bibliografia zawierająca bogatą, rozbudowaną o źródła krajowe i obcojęzyczne literaturę z zakresu pedagogiki społecznej, antropologii i filozofii, pedagogiki resocjalizacyjnej oraz socjologii kryminalnej.

Rozprawa doktorska jest wzorowym dziełem, które stanowi wieloaspektowe studium wiedzy o charakterze interdyscyplinarnym w odniesieniu do analizy transformacji procesu resocjalizacji i readaptacji osób pozbawionych wolności w kontekście wyjątkowych ograniczeń pandemicznych i postpandemicznych. Odpowiada w całości kryteriom właściwym dla scjentyzmu hermeneutycznego i sceptycyzmu krytycznego oraz wsparta jest na paradygmacie

interpretatywnym dla opisu teoretyczno-prakseologicznego i badań jakościowo-ilościowych, objaśniających przedmiot odkrywczej narracji.

Zgromadzony materiał dotyczący: resocjalizacji w pieczy instytucjonalnej, roli i sensu więzi społecznych w warunkach izolacji przestrzennej, zdrowia publicznego na tle aksjomatu kontekstu i znaczenia placówki totalnej oraz metodologii własnych badań autorskich, odpowiada wszystkim elementom wnioskowania epistemologicznego, wzorowanym na podejściu: materialno-duchowym, realno-wolicjonalnym, empirycznym i systemowym.

Autor dysertacji doktorskiej zastosował rozbudowany aparat pojęciowy o charakterze definicyjno-dowodowym w ramach głównego nurtu poznawczego, wspartego na gnozeologii przy uwzględnieniu rozumowania pragmatyczno-rzeczowego. Jest zwolennikiem dualnej drogi dowodzenia istoty i sensowności wysuwanych twierdzeń i hipotez poprzez dopuszczenie orientacji ontologicznej, wspartej na kryteriach idealizacyjnych oraz komplementarnej wobec niej orientacji przedmiotowej, wznoszonej na przesłankach utylitarnych. Tym samym na poziomie myśli, założeń teoretycznych i logicznego rozumowania w pracy wyraźnie przewijają się wątki aksjologiczno-pragmatyczne. Zauważyć należy, iż ten dualizm wartościowania badawczego pozwolił Doktorantowi zaprezentować myślenie horyzontalne, ukazujące analizowane zjawiska w perspektywie holistycznej – zgodnie z paradygmatem całości, a nie części oraz czasu, a nie miejsca.

Stosując matrycę hermeneutyki poznawczej, opartą na empiryzmie i doświadczeniach badawczych, ukazana została rzeczywistość procesu resocjalizacji podporządkowanej reżimowi i obostrzeniom związanym z sytuacją wywołaną wirusem SARS-CoV-2. Natomiast, wysuwając tezy opatrzone kategoriami ontologicznymi, dowodzących ich prawdziwości esencjalnej w warunkach zakładów pieczy instytucjonalnej, w odniesieniu do: wzrostu natężenia poziomu lęku i poczucia niepewności u skazanych, manifestowania bezradności, utraty fundamentu bezpieczeństwa, ochrony i stabilności finansowej oraz ograniczenia umiejętności przewidywania przyszłości w okresie popandemicznym.

Matryca pojęciowo-rzeczowa, obejmująca: teoretyczne podstawy resocjalizacji penitencjarnej, etapy przystosowania pierwotnego i wtórnego osób naruszających porządek prawny, karę pozbawienia wolności jako sytuację deprywacyjną, zjawisko *resilience* jako proces kształtowania twardości, optymizmu, kompetencji, samooceny i zaangażowania społecznego, interakcjonizm osobowo-społeczny, fenomen dobrostanu

zdrowia oraz ekologię życia w wymiarze jednostkowym i globalnym – przybrała charakter narracji dedukcyjnej, choć nie zabrakło w niej miejsca na analizy i wartościowanie o charakterze uniwersalnym.

Opracowanie mgr Tomasza Chwastka wypełnia lukę w krajowym piśmiennictwie naukowym w zakresie określenia pełnego spektrum wiedzy dotyczącej zasadności formułowania strategii przeciwdziałania sytuacjom nadzwyczajnym, generującym w środowisku więziennym u osób odbywających karę pozbawienia wolności takie stany, jak: brak poczucia kontroli wewnętrznej, ograniczona zdolność skutecznego przeciwdziałania zagrożeniom oraz podatność na sytuacje opresyjno-traumatyczne. Na szczególną uwagę zasługuje wywód intelektualny dotyczący konieczności oferowania programów resocjalizacyjnych, które w tym kontekście społecznym spełniałyby rolę regulatorów, ukierunkowujących skazanych ku refleksji nad wymiarem teleologicznym i eschatologicznym życia. Jedynie poprzez przekierowanie aktywności na rzecz rozwoju potrzeby hubrystycznej oraz potrzeby koherencji, zabezpieczających sens, cel i jakość życia osoby, możliwe jest osiągnięcie skuteczności i efektywności w ograniczaniu oraz redukcji zagrożeń wynikających z mechanizmów amplifikacji.

Opracowanie doktorskie jest pionierskim przedsięwzięciem, które – poprzez podejście eklektyczno-komplementarne – stwarza wzorzec analityczny dla diagnozowania i prognozowania związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy złożonością istotnych zasobów i potencjałów osobowych, supraindywidualnych oraz cywilizacyjno-kulturowych a ich potencjalnym wpływem na miarę skuteczności i efektywności procesu resocjalizacji i readaptacji w pieczy instytucjonalnej, obciążonej dodatkowymi czynnikami ryzyka zewnętrznego.

Doktorantowi udało się w sposób zadowalający potwierdzić i w pełni uzasadnić, iż jedynie podejście analityczne o charakterze interdyscyplinarnym, uwzględniające paradygmat całości, a nie części, oraz czasu, a nie miejsca, jest kluczowe dla pedagogiki resocjalizacyjnej. Zagadnienie modelowe odnośnie do oferowania strategii rozwojowych na rzecz budowania sieci wartości oraz sieci operacyjnych w stadium odbywania kary, obciążonej dodatkowym reżimem zabezpieczeń ze względu na obiektywne zagrożenia, musi zyskać priorytet jurydyczno-modelowy w miejsce kierunkowych oddziaływań zorientowanych na pierwotne przystosowanie i bezpieczeństwo formalne, rodzące stany osobowościowej apatyczności. Jedynie na bazie nowoczesnych i innowacyjnych teorii oraz badań naukowych,

uwzględniających powyższe założenia, możliwe jest skuteczne rozwiązywanie złożonych problemów społecznych. Wiąże się to z pogłębieniem wiedzy dotyczącej charakteru zmian w jakościowych próbach modyfikowania procesu wykonywania kary pozbawienia wolności na poziomie integracji zróżnicowanych predyktorów odpowiedzialnych za kategorię dobrostanu zdrowia skazanych. Poszerzanie horyzontu rzeczywistości badawczej o ten fenomen w sposób racjonalny prowadzi do oceny jej funkcjonalności i skuteczności z perspektywy realizacji sensu i znaczenia dolegliwości penalnej dla ekologii życia jednostki i ekologii społecznej. Ponadto autor wskazał na dodatkową okoliczność jako niezbędną dymensję poszerzenia spektrum przedmiotowej problematyki, w postaci kreowania efektywnych strategii resocjalizacji więźniów w pieczy instytucjonalnej poprzez projektowanie i wykorzystanie badań katamnesticznych, longitudinalnych i przekrojowych, obejmujących ocenę zasadności wielości czynników ryzyka w całym cyklu życia jednostki.

Magister Tomasz Chwastek jest pedagogiem i w sposób zadowalający wykorzystał środki opisu oraz weryfikacji jakościowych badań własnych, obejmujących 22 osoby, w tym 19 osadzonych, 2 wychowawców oraz jednego funkcjonariusza, prowadzonych w dwóch zakładach karnych typu zamkniętego i terapeutycznego. Programowanie analiz terenowych, obejmujących wszystkie aspekty procesu wykonawczego w identyfikowaniu podstawowych wyzwań, przed którymi stanął system penitencjarny w warunkach pandemii, stanowi wyraz dojrzałości oraz wysokich kompetencji naukowych.

Zasadniczy nurt eksploracji empirycznej dotyczył psychospołecznych następstw związanych z pandemią w środowisku osób izolowanych, w tym: wzrostu poziomu i dynamiki stresu oraz frustracji, nasilenia zaburzeń lękowo-depresyjnych, utrudnienia więzi interpersonalnych z rodziną oraz pojawienia się specyficznych form zaburzonego zachowania. Sposób posługiwania się interpretacją zagadnienia, uwzględniającego różne grupy więźniów ze względu na wiek, czas trwania izolacji oraz kondycję dobrostanu zdrowia, dowodzi szczególnej erudycji i uporządkowania wiedzy z zakresu pedagogiki, socjologii oraz filozofii zdrowia.

Uzupełniającym polem rozważań była próba oceny długofalowych konsekwencji pandemicznego kryzysu dla procesu resocjalizacji osób uwięzionych z perspektywy trwałych zmian w rozwiązaniach strukturalno-organizacyjnych, a także przewartościowań w praktyce penitencjarno-pedagogicznej wobec tej grupy społecznej.

Metodologia badań własnych, uwzględniająca 10 problemów szczegółowych, została zbudowana w oparciu o przedzałożeniowe myślenie aksjologiczne oraz interdyscyplinarną

wiedzę, co pozwoliło na skonstruowanie złożonego i całościowego modelu o profilu osobowo-supraindywidualnym i transkulturowym, w zakresie profilaktyki i prewencji sytuacji nadzwyczajnych w krajowym systemie resocjalizacji zakładowej.

Całość dywagacji o charakterze teoretyczno-empirycznym jednoznacznie wskazuje, iż Autor recenzowanej pracy doktorskiej odrzucił paradygmat wnioskowania formalno-mechanicznego oraz kryptoredukcyjnego myślenia o osobach osadzonych w szczególnie trudnych i opresyjnych warunkach, na rzecz paradygmatu humanistycznego. Pozwoliło to na sformułowanie syntetycznej konstrukcji jakościowej dla procesu resocjalizacji osób popełniających czyny inkryminowane w warunkach przestrzennej izolacji, bez względu na uwarunkowania zewnętrzne, a tym samym na każdorazowe przekładanie jej na wymiar substancjalno-rzeczowy, uwzględniający rozmiary i ciężar sytuacji ryzyka. Wnioskowanie jednopłaszczyznowe zostało tym samym zastąpione ujęciem metaanalizycznym, uwzględniającym wielopłaszczyznowość i wieloczynnikowość struktury opisu przedmiotu badań.

Zgromadzony z dużym znanstwem problematyki materiał teoretyczno-empiryczny dał asumpt do formułowania nowych i pogłębionych studiów odnoszących się do kompleksowego organizowania strategii resocjalizacyjnych w pieczy instytucjonalnej w okresie postpandemicznym. Ujmowanie zagadnień organizacyjno-prawnych i psychospołecznych w odniesieniu do transformacji zachowań i postaw więźniów przypadających na czas pandemii SARS-CoV-2, z uwzględnieniem podejścia anamnestyczno-diagnostycznego i katamnestyczno-prognostycznego, w pełni uzasadnia ich wartość dla przyszłej polityki kryminalno-penitencjarnej. Tego rodzaju profesjonalne zaprezentowanie ogólnych i szczegółowych wniosków dotyczących przedmiotu analizy, a zwłaszcza zaleceń i reguł moderacyjnych, zaświadcza o rozumowaniu interpretacyjno-krytycznym oraz dysponowaniu wiedzą pozwalającą na obiektywizowanie rzeczywistości w kategoriach słuszności i poprawności. W tym miejscu pozwalam sobie przytoczyć myśl wyrażoną przez Karla Poppera w dziele *Objective Knowledge: An Evolutionary Approach* (1972), iż śmielsze teorie, odznaczające się bogatszą treścią empiryczną, są bardziej narażone na falsyfikację, lecz zarazem – o ile nie zostaną obalone – mogą być traktowane jako bliższe prawdzie. To sformułowanie stanowi logiczną podstawę dowodzenia naukowego – jak czyni to Doktorant – polegającego na stałym pogłębianiu teorii i sięganiu do wielodyscyplinarnych badań w zakresie wiedzy o człowieku i jego potrzebach, a tym samym na formułowaniu

skutecznych strategii na poziomie aksjonormatywnym oraz praktyki pedagogicznej zapobiegania przestępczości recydywistycznej wśród osób osadzonych w zakładach karnych.

Na dodatkowe wyróżnienie w recenzji zasługuje fakt, iż Autor pracy doktorskiej w sposób bardzo dojrzały i profesjonalny formułuje swoje sądy i oceny w zakresie wagi oraz miary sprawczej okoliczności endo- i egzogennych, wpływających na proces wychodzenia z roli dewianta w stronę tożsamości eksdewiacyjnej osób karanych i umieszczonych w pieczy instytucjonalnej. Odnoszą się one do właściwości osobowościowych jednostki, środowiska zewnętrznego oraz czynników transkulturowych.

Lektura rozprawy doktorskiej dowodzi dużego znanstwa problematyki oraz posiadania przez Autora kompetencji naukowych i umiejętności przeprowadzania pogłębionej analizy. Zalecenia metodyczne, wnioski oraz prezentowane własne stanowisko w przedmiocie kreowania skutecznego procesu resocjalizacji skazanych, niezależnie od rodzaju zagrożeń i sytuacji ryzyka, przekonują o wysokich walorach samodzielnego wnioskowania, opatrzonego przejrzystością, ścisłością oraz znaczącym obiektywizmem poznawczym.

II. Uwagi polemiczne o charakterze uzupełniającym

- 1) Każdy wywód wnioskowania, wsparty na regułach sceptycyzmu krytycznego, powinien określać pole symbolicznego działania po uprzednim zdefiniowaniu i nadaniu znaczenia wszystkim elementom stanowiącym o jego istocie i treści. Rysowanie konturów i granic przedmiotu poznania polega także na kontekstowym wyróżnieniu oraz ukazaniu różnic w stosunku do bytów podobnych i bliskoznacznych. Przeprowadzenie linii demarkacyjnej, a także ostrość i jednoznaczność dywersyfikacji pojęć od strony rzeczowo-semantycznej porządkują rzeczywistość poprzez wskazywanie stanów odmienności w sferze substancjalnej, pozwalając jednocześnie odróżniać byty z pozycji kategorialnej. Tego rodzaju podejście metodologiczne o charakterze pragmatycznym stanowi wartość naukową, gdyż dopiero na płaszczyźnie faktów, logiczności i niesprzeczności można budować rozumowanie, stawiać hipotezy i problemy badawcze oraz dowodzić prawdziwości formułowanych zdań.

Stąd zachodzi konieczność wykazania precyzji badawczej pozwalającej – w oparciu o metody szeroko pojętej kognitywistyki, wraz z obserwacją i zamysłem

twórczym – odróżnić terminy: relacji od komunikacji, integracji od integracji aksjologicznej czy resocjalizacji od ekologii życia indywidualno-społecznego.

Przywołane terminy, definiujące układ więzi pomiędzy wszystkimi stronami procesu oddziaływań opiekuńczych, wychowawczych i terapeutycznych w pieczy instytucjonalnej, charakteryzują się odmiennością co do istoty, a tym samym są reprezentantami całkowicie odmiennych zbiorów kategoryalnych sfery rzeczowo-semantycznej.

Powyższe założenie metodologiczne w sposób pogłębiony omówione zostało w pracach Tadeusza Kotarbińskiego, gdzie ten luminarz wiedzy w rzeczywistości drogą poznania wydzielił tzw. pola lub zbiory kolektywne i deskryptywne. W pierwszym znaczeniu są to byty złożone na mocy wartościowania, uznającego określone i równoważne cechy charakteryzujące ich strukturę wewnętrzną. Zaś podejście deskryptywne odnosi się wyłącznie do kategorii formalnych, którym przyporządkowane są w sposób jednoznaczny elementy ilościowe.

W recenzowanym opracowaniu celowe byłoby używanie pojęć: komunikacja, integracja aksjologiczna i ekologia życia indywidualno-społecznego, które odpowiadają formule zbiorowego bytu o profilu kolektywnym w procesie analizowania resocjalizacji skazanych pozostających w pieczy instytucjonalnej.

- 2) W analizie poznawczej należy większą uwagę odnieść w stronę determinant makrostrukturalnych, traktowanych jako potencjalne czynniki sytuacyjne ryzyka, w sposób bezpośredni rzutujących na badany proces resocjalizacji osób uwięzionych w okresie pandemii. Patogenne zjawiska o charakterze globalnym to nade wszystko: postantropologia, reifikacja, redukcjonizm osobowy, fragmentaryzacja potrzeb, stygmatyzacja, minimalizm życiowy oraz ekskluzja społeczna. Ta niekorzystna infrastruktura socjalizacyjna, wsparta na fundamentach pierwotnego przystosowania, warunkuje konformizm oraz narzucanie atrybucji zewnętrznej, prowadzącej do wrogiego spłaszczenia poznawczego. Tego rodzaju determinizm społeczno-środowiskowy ma bezpośrednie przełożenie na kształtowanie wskazanych w procesie resocjalizacji postaw: bierności, apatyczności, wycofania i bojaźliwości, co w sposób znaczący maskuje ich przemianę tożsamościową.

- 3) Rozważania dotyczące resocjalizacji jako procesu przebudowy zasobów i potencjałów osobowych skazanych, w związku z ofertą pogłębionych działań opiekuńczych, wychowawczych i terapeutycznych w pieczy zakładowej, winny koncentrować się na zagrożeniach nadmiernej izolacji przestrzennej oraz integracji miejsca odbywania kary z otoczeniem zewnętrznym, bez względu na stopień zagrożeń i ryzyka. Jedynie tą drogą można poprawiać sferę poznawczą, emocjonalną i społeczną skazanych w warunkach zmiany jakościowej, gdyż wówczas uruchamiają się u nich mechanizmy językowo-poznawcze, motywacyjne i sensoryczne, odpowiedzialne za przełamywanie reaktywnej i wrogiej atrybutywności.

Ukierunkowanie resocjalizacji na wzrastanie czynników wewnątrzosobowych, a nade wszystko myślenia, motywacji, percepcji, pamięci, wyobraźni, emocji i wyższych uczuć, ma szansę powodzenia, gdy nadrzędnym celem systemu penitencjarnego będzie potrzeba wszechstronnego rozwoju skazanych, a nie potrzeba bezpieczeństwa rozumiana wyłącznie jako ochrona i prewencja przed sytuacjami ryzyka.

Rozbudowanie tego fragmentu badań winno obejmować poszerzenie horyzontu poznawczego o teorię Stevana Hobfolla w zakresie endo- i egzogennych determinant osobowych, teorię konstruktów osobistych George'a A. Kelly'ego, koncepcje tożsamościowe Hazel Markus oraz Stefana Szumana, ujęcia Paula Nuriusa, a także teorię transgresji Józefa Kozielskiego, teorię labelingu Howarda S. Beckera i Edwina Lemerta oraz teorię tożsamości Erika Eriksona i Charlesa Taylora.

- 4) W rozumieniu teoretyczno-prakseologicznym Tomasza Chwastka przejawia się myśl, iż idea karania stoi w oczywistej sprzeczności z ideą wolności. Nie podzielam takiego wniosku, gdyż na poziomie metajęzyka i języka analitycznego oba te terminy nie pozostają w sprzeczności ani logicznej, ani materialnej.

Karanie jako proces mieszczący się w kulturowym reżimie aksjonormatywnym nie może sankcjonować instytucji, organizacji ani systemów, które opierają się na całkowitym zniesieniu wolności jednostki. Warto dodać, że stan wolności osobowej sprowadza się do formuły doznawania i odczuwania wolności jako zewnętrznej, wewnętrznej i emocjonalnej. Tym samym karanie sankcjami izolacyjnymi, w tym długoterminowymi karami pozbawienia wolności, sprowadza się wyłącznie do ograniczenia osobie wolności zewnętrznej.

Sfera wolności wewnętrznej i emocjonalnej buduje tożsamość podmiotową i w żadnym wypadku nie podlega reglamentacji zewnętrznej. Jest ona wbudowana w struktury wewnątrzsobowe, wypełniając wszystkie skrypty odpowiedzialne za motywację, myślenie, percepcję oraz stany zmysłowości uczuciowej człowieka. Żadna sytuacja zniewolenia jednostki, wynikająca z deprywacji czy nadmiaru dolegliwości oddziaływań reaktywno-odwetowych, nie ma mocy sprawczej w kwestii zredukowania metapotrzeby wolności wewnętrznej i emocjonalnej.

Permanentna izolacja przestrzenna może doprowadzić do degradacji osoby w wielu wymiarach jej społecznego i kulturowego funkcjonowania, niemniej stać ją jedynie na zagłuszenie trwałego dynamizmu życia wyrastającego z podglebia wolności, lecz nigdy na jego zniszczenie ani wykluczenie.

Jako twórca systemu sprawiedliwości karzącej, opartego na karach probacyjnych, zakładam prawo przestępcy do kary opartej na regułach zhumanizowanego odwetu, realizującego funkcje sprawiedliwości formalnej, ekwiwalentnej i naprawczej. Na tego rodzaju sankcję i proces resocjalizacji (także w warunkach pandemii i okresu postpandemicznego) oczekuje każdy skazany, a przywołując imperatyw kategoryczny Immanuela Kanta (*Uzasadnienie metafizyki moralności*, 1785): „Postępuj tak, abyś człowieczeństwa tak w swej osobie, jak i w osobie każdego innego używał zawsze zarazem jako celu, nigdy tylko jako środka”, należałoby stosować i wykorzystywać sankcje bez naruszania wolności wewnętrznej jednostki.

Analiza sensu i istoty wyrażeń językowych, będących filarami filozofii semantycznej, skłania do posługiwania się sformalizowanymi zasadami uznawania zdań, nazywanymi dyrektywami znaczeniowymi. W oparciu o nie można określić pojęcie równoznaczności wyrażeń w danym języku. Przy zastosowaniu dyrektyw znaczeniowych o charakterze dedukcyjnym oraz empirycznym, z pominięciem aksjomatycznych, możliwa jest równoznaczność traktowana jako logiczna i pragmatyczna zgodność pomiędzy terminami „wolność” a „karanie”.

W nawiązaniu do powyższego rozumowania oraz koncepcji radykalnego konwencjonalizmu Kazimierza Ajdukiewicza (*Das Weltbild und die Begriffsapparatur*, 1934), proces resocjalizacji w pieczy instytucjonalnej winien przebiegać w zgodzie z

wewnętrzny pokój człowieka, rozumiany jako asercja oraz odczuwanie wolności wewnętrznej i emocjonalnej.

Uwagi polemiczne o charakterze uzupełniającym w żadnym stopniu nie mają wpływu na merytoryczną ocenę dysertacji doktorskiej, gdyż ich zadaniem jest wskazanie dodatkowych dróg dochodzenia do prawdziwości poznawczej, opartej na paradygmacie myślenia moralno-społecznego względem analizowanej rzeczywistości. Obowiązkiem recenzenta jest dzielenie się swoją wiedzą, aby Doktorant w pracy naukowej miał możliwość jej pogłębiania w sposób stały i systematyczny, a także tworzył samodzielne, nowe rozwiązania pozwalające – za G. W. Heglem (*O naukowych sposobach rozpatrywania prawa naturalnego*, 1802-1803) – łączyć w jedno logos, absolut i królestwo ducha.

III. Konkluzja

Praca doktorska magistra Tomasza Chwastka pt. *Proces resocjalizacji osób uwięzionych a sytuacja pandemii SARS-CoV-2 i czasu postpandemicznego. Socjopedagogiczne studium porównawcze*, napisana pod kierunkiem naukowym ks. prof. dra hab. Jarosława Tomasza Michalskiego oraz ks. prof. uczelni dra hab. Zbigniewa Babickiego w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, jest opracowaniem w pełni zasługującym na ocenę pozytywną. Doktorant bowiem podjął próbę rozwiązania aktualnych problemów, pomijanych w piśmiennictwie naukowym, a związanych z racjonalną i efektywną praktyką organów wymiaru sprawiedliwości.

Rozprawa doktorska stanowi niewątpliwie samodzielny dorobek naukowy w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika, który – w mojej ocenie – w pełni spełnia wymogi przewidziane w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity: Dz.U. z 2024 r., poz. 1571).

W związku z pozytywną oceną pracy doktorskiej wnoszę o dopuszczenie magistra Tomasza Chwastka do dalszych etapów postępowania doktorskiego.